

horum ordinum qui dicuntur minores, eam preeferendam esse sententiam, quae tenet, ex functionibus ordinis subdiaconatus quasdam fuisse detractas et ex singulis inferiores quosque ordines constitutos. Hinc apparet, quo sensu dici possint ex institutione apostolica, quin et divina eos dimanasse. Seposita enim quaestione, utrum hanc divisionem apostoli ipsi per se fecerint, quod certis argumentis evinci non potest; hoc sensu semper ab apostolis hi ordines dimanare dicendi sunt, quatenus potestate a Christo apostolis eorumque successoribus tributa, ea divisio facta est.

Insuper animadvertis quoque debet, discriminem hac in re esse inter latinam et graecam Ecclesiam. Graeca enim Ecclesia ex iis minoribus ordinibus, qui in Ecclesia latina frequentantur, unum habet lectoratum (1). Dum contra latina Ecclesia ex ipsa antiqua disciplina, quatuor habet ordines minores, scilicet *ostiariatum, lectoratum, exorcistatum, acolythatum* (2). Aliquid de singulis, inspectis potissimum iis quae in pontificali romano de eorum officiis dicuntur in ipsa collatione.

Ostiariorum officium, ut ipso nomine colligitur, est claudere et aperire ianuas ecclesiae; dignos in ea admittere, indignos excludere; campanas pulsare; quae intra ecclesiam sunt custodire; ei qui praedicat aperire librum: quae quidem omnia mystico etiam ritu, sive instrumentorum quorumdam traditione, sive quibusdam actionibus exhibentur.

Lectorum officium est, sacras Scripturas in ecclesia legere; hinc eis datur liber quo sacra Scriptura continetur. Item populum catechizare seu instruere in rebus fidei; panem et novos fructus benedicere, non autem praedicare. Ubi notandum est lectores ex officio et tamquam Ecclesiae ministros Scripturas legere.

Exorcistarum officium est, adhibitis Ecclesiae precibus daemones ab obsessis eiicere; hinc recipiunt librum exorcismorum in sua ordinatione.

Acolytorum officium est urceolos deferre subdiacono

(1) Ben. XIV., *Const. Etsi Pastoralis 26 Maii 1742. § VII. nn. 6. 7.*

(2) Thomass., *Op. cit. par. I., lib. 2. c. 30. n. 9.* ubi profert testimonium ex ep. S. Cornelii Rom. Pontif. apud Eusebium *H. E. VI. 43.*

in missae sacrificio, cereos accendere, parare ea quae ad sacrificium pertinent, ceroferarium deferre cum canitur evangelium. Haec autem omnia instrumentorum ipsa traditione designantur.

278. Minores ordines hactenus recensiti eo sensu sacramentum dici possunt, quatenus destinatione ordinantur ad ordines maiores, et quatenus veluti complexive *hoc pacto* ad Ordinis pertinent sacramentum; non vero eo sensu, saltem iuxta communiorum sententiam, quod formaliter et per se sint sacramenta. Hinc anxi non debemus esse de determinanda vera *materia et forma* singulorum. Ceterum haec non ad canonistas, sed ad theologos pertinent (1).

TITULUS VIII.

De clericis in maioribus ordinibus constitutis.

279. Sicuti minores ordines, per varios gradus ab Ecclesia statutos, clericum disponunt ad altaris ministerium, ita qui dicuntur *maiores (seu sacri) ordines* illum cum *quadam consecratione* in ipso altaris ministerio constituunt. Non eadem tamen in singulis est ratio qua huiusmodi consecratio clericum sacro altaris ministerio addicit. Eius enim apex est in sacerdotio quod ad altaris sacrificium essentialiter ordinatur. Hinc sacerdotium *sub hac ratione* omnium est supremus gradus in sacra ordinatione. Sacerdotio accedunt *diaconatus* et saltem a pluribus saeculis *subdiaconatus*.

Quamvis autem sacerdotium dici debeat supremus gradus, non exinde sequitur aut presbyteros episopis esse omnino pares, aut episopatum neque esse, neque dici posse verum ordinem et sacramentum, ut inferius patebit.

280. Maiores ordines sunt igitur subdiaconatus, diaconatus, presbyteratus, episopatus. Porro duo circa hos debent spectari, scilicet

(1) Ea quae pertinent ad historiam horum ordinum habes apud Tho-massinum (*I. c. cc. 30-35*).

a) *communia officia*, clericis qui in maioribus ordinibus sunt constituti, imposita;

b) *peculiaria singulorum ordinum munia*.

281. *Officia omnibus clericis qui in maioribus ordinibus sunt constituti imposta, duo sunt: scilicet*

a) *lex ecclesiastici caelibatus*;

b) *lex recitandi quotidie ex officio et nomine Ecclesiae horas canonicas* (1).

Caelibatus ecclesiasticus potest multipliciter spectari: scilicet I. Prout est *institutio aliqua ad Ecclesiam pertinens, et eidem maxime conveniens*, quin tamen quaeratur utrum sit *lege proprie dicta clericis impositus*. II. Magis determinata ratione, prout est *officium ecclesiastica lege sua sanctione munita impositum*. III. Ut est *institutio societatis, qua coetus aliquis in ipsa societate civili materialiter constitutus, a coniugio abstinet ex ipsa status sui conditione*. Liquet autem, non eamdem esse eorum respectuum indolem, neque iisdem argumentis esse demonstrandos.

a) Ad caelibatum ecclesiasticum asserendum et vindicandum, prout institutio est ad Ecclesiam pertinens, eique per se maxime conveniens, ea faciunt argumenta, quae deducuntur sive ex intrinseca praecellentia status virginalis prae statu coniugii, sive ex Christi et Apostolorum exemplo (2), sive ex facto ipso quod in Ecclesia potissimum o-

(1) Ea omnia multiplicitis generis ecclesiastica monumenta quae ad has leges spectant, diligentissime collegit Augustinus de Roskovány episcopus nitriensis in opere quinque voluminibus comprehenso cuius titulus: « *Caelibatus et Breviarium duo gravissima clericorum officia e monumentis omnium saeculorum demonstrata — accessit completa literatura — Pestini 1861* ». Tria priora volumina monumenta exhibent de caelibatu, a saec. I. ad XIX. praemissa singulis historica introductione, quartum literarum seu bibliographiam continet tum pro caelibatu clericorum tum eidem adversam; quintum ad *Breviarium* pertinet eiusque monumenta et literarum complectitur.

Recentiorem editionem anni 1877 septem voluminibus constantem allegat, Vering (*Man. § 79. V. in not.*).

(2) I. Cor. VII. 25 seq.; S. Hieronym. adv. Iovin. Thomass. op. cit. P. I. lib. 2. c. 60; Roskovány, *Caelibatus etc. tom. 5. pagg. III-VI; 1-10.*

cidental, perpetua saeculorum serie ostendi potest, continentiam a clericis fuisse servatam, si res universim spectetur. Haec enim omnia caelibatum ecclesiasticum prout est in se respiciunt, eumque ab obiectis vindicant; imo cum Ecclesiae natura omnino cohaerentem ostendunt (1).

b) Cum vero caelibatus ecclesiasticus ut *officium spectatur lege Ecclesiae sua sanctione munita clericis impositum*, tunc ex certis monumentis confici debet hanc legem exstare, et eius amplitudo est determinanda. Iamvero hac in re quaeri potest, quodnam sit ius vigens *actu* in Ecclesia, et quinam sit nexus iuris vigentis cum iure praecedentium saeculorum. Primum proprio ad ius ecclesiasticum pertinet, alterum ad ecclesiasticam historiam. Ut tamen aliquid de utraque parte innuamus, haec animadvertisse sufficiat.

aa) in Ecclesia latina lege caelibatus adstringuntur in praesenti disciplina quotquot in maioribus ordinibus versantur, scilicet *subdiaconi, diaconi, presbyteri, et episcopi*; idque non solum *lege ecclesiastica* sed etiam *per verum castitatis votum quod in susceptione subdiaconatus continetur*. Hinc sequitur, malitiam sacrilegii, praeter ipsam gravem culpam, reperiri in huius officii violatione. Lex tamen caelibatus non *divini* sed *ecclesiastici iuris* est.

Insuper peculiari Ecclesiae sanctione statutum est ut coniugium ab huiusmodi clericis attentatum non modo *illicitum*, sed *invalidum* exsistat; ut definitum est, praeter alias ecclesiasticas sanctiones, a concilio tridentino (*Sess. XXIV. can. 9*). Huc pertinet impedimentum *dirimens* ordinis sacri. Non tamen certo constat, quo tempore huiusmodi impedimentum inductum fuerit (2), quamvis prohibitae iam a primordiis Ecclesiae nuptiae fuerint iis qui sacris initiantur ordinibus.

bb) Hactenus dicta ad Ecclesiam latinam pertinent. Ori-

(1) Thomassin., l. c. cc. 60-67 incl. qui contendit *legem semper existisse*; Roskovány, op. cit. tum in introductione hist. tum in monumentis (TT. 1. 2. 3).

(2) (*Conc. Lat. I. can. 21; Lat. II. can. 7; Roskov. monn. 637. 659*).

talis enim Ecclesia etiam unita, paullo laxiori utitur disciplina. Graeci enim in minoribus ordinibus nuptias contrahere valent, et ad ordines superiores, praeter episcopatum, promoveri, quin a suis uxoribus separantur; non tamen nuptias inire post susceptos ordines iis licitum est. Hoc potissimum ex concilio trullano repetendum est, a quo non leviter praeformatum fuit schisma photianum (1).

cc) Si vero nexus quaeratur quo ius vigens de caelibatu clericorum cum iure praecedentium saeculorum copulatur, dici generatim potest, vel antiquissimis temporibus consuetudinem iam inductam ac traditione apostolica innixam, legibus etiam scriptis sancitam et confirmatam fuisse; quamvis huiusmodi leges non eodem tempore ubique receptae fuerint. Etenim iam saeculo IV. leges habentur connubia interdicentes sacerdotibus et diaconis, imo quandoque etiam subdiaconis, idque sub poena depositionis; iis vero qui iam initis nuptiis ad ordines promoti fuerant usus coniugii omnino prohibetur (2). Nominatim vero Rom. Pont. Siricius (an. 385) legem continentiae omnibus impositam sacerdotibus et levitis memorat, et transgressoribus poenam depositionis quin et excommunicationis infligendam dicit (3). Generatim quod pertinet ad Ecclesiam occidentalem, dici potest saeculis IV. V. et VI. eas leges iam universales fuisse ita, ut saeculis insequentibus malitia quidem hominum plures irrepserint abusus, rem tamen ipsam semper viguisse, et sive a Romanis Pontificibus, sive a conciliorum decretis semper assertam fuisse ac vindicatam (4) certum sit.

De Ecclesia vero orientali iam paullo ante dictum est.

c) Caelibatus vero clericorum prout est institutio socialis, satis vindicatur philosophicis argumentis; quatenus ostenditur sive *absolute* sive *comparate* nullum exinde detrimentum, quin imo multiplicem utilitatem societati obvenire (5).

(1) Ben. XIV., *Const. Etsi pastoralis* 26 Maii 1742 § VII. nn. 26.

27. 28.

(2) Thomass., l. c.; Roskovány, Tom. I. pagg. X-XXIV, 17-68.

(3) Ib. pagg. 51-63.

(4) Thomass., Roskovány, op. cit.

(5) Zaccaria, *Istoria polemica del Celibato Sacro*, Roma 1774; Tapa-

282. Alterum officium, clericis in maioribus ordinibus constitutis commune, recitatio est quotidie facienda horarum canonistarum. Dicuntur autem horae canonicae, eo quod lege Ecclesiae sunt determinatae preces recitandae, quae si sermo sit de recitatione communi, certis horis sunt adscriptae. Horae canonicae dicuntur etiam *breviarium*, eo quod simul cum psalmis excerpta recitantur ex utroque testamento, ex patrum operibus, ex gestis sanctorum; sicuti et *officium divinum* appellantur, ex obligatione quae omnibus clericis maioribus inest, eas quotidie a media nocte ad medianam noctem recitandi. Huiusmodi obligatio omnino gravissima est, adeo ut nonnisi potentia vel physica vel moralis ab ea quis eximatur. Illud etiam notandum horas canonicas recitari nomine *Ecclesiae*, adeoque *preces esse publicas* etiam quando extra chorum et privatum recitantur. Reliqua, quae ad breviarium pertinent, peculiari ratione vel in theologia moralis vel in iure liturgico pertractantur.

283. Iis recensisit officiis, quae ad omnes clericos qui in maioribus ordinibus constituti sunt pertinent, pauca de singulis dicenda supersunt.

a) *Subdiaconatus*, qui modo inter maiores ordines computatur, potissimum ob adnexam legem caelibatus, est ordo, quo confertur alicui specialis potestas in missa solemnii inserviendi diacono, et solemniter canendi epistolam. Item subdiaconorum officium est panem et vinum ad solemne sacrificium praeparare, calicem et patenam ad altare deferre, linteal sacra ablucere.

b) *Diaconatus* est ordo, quo confertur alicui specialis potestas in missa solemnii immediate assistendi presbytero et solemniter canendi evangelium. Diaconorum officium est sacerdoti vel episcopo ministrare, ut ex ipso nomine significatur. Antiquitus plura erant diaconorum munera; siquidem ad eos pertinebat cura viduarum, virginum, orphorum, pauperum, martyrum in custodia detentorum, atque

relli, Saggio Teoretico ecc. vol. II. pag. 189 seqq. Roma 1855; Bollandiani, *ad diem XI. Sept. t. IIII. pag. 784 seqq.*; Thomass., Roskovány, opp. cit.; Verling, Lehrbuch, § 79. n. V. ubi etiam plures recenset qui haec de re scripsere; Aichner, *op. cit.* § 72.

alia eiusmodi. Et nunc etiam diaconis competit, cum facultate episcopi, conciones sacras habere, item baptismum solemniter conferre, quin et in casu necessitatis eucharistiam ministrare.

c) *Presbyteratus sive sacerdotium est ordo et sacramentum, quo confertur specialis potestas consecrandi Corpus et Sanguinem Christi, et absolvendi fideles a peccatis.* Quae tamen generatim dicta distinctius explicantur in catholicâ doctrina de eucharistia prout est sacramentum et sacrificium, et de sacramento poenitentiae. Sed haec ad theologos pertinent. Item proprium est presbyterorum, spectata ordinis potestate, valide saltem, sacramenta omnia conferre, exceptis *Ordine, Confirmatione* (nisi ex speciali privilegio apostolico), et *Poenitentia* ob eius peculiarem relationem ad potestatem iurisdictionis, *etiam quoad validitatem actus, citra casum mortis instantis.* Item eorum officium est praedicare verbum divinum, regimen habere animalium, benedictiones quasdam impertire, etc. servatis tamen quae a legibus ecclesiasticis circa modum haec peragendi statuantur.

d) *Episcopatus* denique, prout ad hierarchiam *ordinis* pertinet, hic quoque est recensendus, quamvis fusius de eo agendum sit in hierarchia *iurisdictionis*. Constat enim duplēm esse in episcopis potestatem, ordinis et iurisdictionis. Quia tamen ex necessario idearum nexu plura de potestate ordinis in tractatione de potestate iurisdictionis innectuntur, hic solum pauca innuisse sufficiat. Episcopatus igitur verus est *ordo et sacramentum, quo confertur alicui specialiter potestas in sacramenta Confirmationis et Ordinis, itemque peculiaris ex divina institutione habilitas ad gregem Christi regendum, quae per legitimam missionem a Pontifice acceptam ab eoque dependentem, ad actum reduci debet* (1). Liquet autem iure episcopatum dici *plenitudinem sacerdotii*, quia praeter ea omnia quae presbyteris communia sunt, quaedam habet sibi propria ex potestate *ordinaria* et in quibusdam etiam *exclusiva*.

(1) Cf. Tarquini, I. E. P. lib. II. c. I. n. 5.

Hinc haud magnum negotium nobis facessit *theologica illa vulgata controversia, utrum episcopatus sit ordo distinctus a presbyteratu, an eius complementum.* Nobis enim sufficit animadvertisse:

a) Dogma esse fidei definitum (*Conc. Trid. sess. XXIII. can. 7*), episcopos esse presbyteris superiores.

b) Quaestionem *realem* hanc esse: episcopatum ita esse *plenitudinem sacerdotii*, ut duo distincti sacerdotii gradus sint *divinitus instituti, et diversa sint potestate praediti ac nominativi episcopatus gaudeat potestate ordinandi.*

c) Quaestionem *sere nominalem* hanc esse, utrum hi duo distincti gradus sacerdotii dici debeant duo *ordines diversi*. Nam satis eluet alio sensu id dici debere, alio vero *id forte* necessarium non esse. Quatenus enim hi duo distincti gradus sunt *divinitus instituti, suam proprium habent proinde characterem sacramentalem*, hoc pacto duo sane ordines et duo sacramenta iure appellantur. Quatenus vero episcopatus *plenitudo* est sacerdotii sensu explicato, ideam quamdam *complexam* exhibet quae dupli aliо perfectiori gradu continetur; et sub hoc respectu intelligitur, cur a non-nullis distinctio negetur, sed solum dicatur *extendi characterem sacerdotii*. Quae tamen formula, nostra quidem sententia, valde incongrua est.

284. Quamvis vero episcopalis potestas ordinis *praecipua ratione* constituatur potestate ordinandi, qua *spiritualis paternitas* ad ministrorum Ecclesiae propagationem exhibetur; quaedam alia etiam complectitur, ut ex mox dicendis patet. Itaque

a) potestas ordinis (1), si de episcopis sermo sit, ad potestatem refertur, *conficiendi omnia sacramenta*.

b) Character essentialis potestatis ordinis episcopalis, in eo est quod semel recepta amitti non possit, adeoque *valide* semper, etsi quandoque *illicite* suos actus exerceat. Item ratione *ordinis* omnes episcopi sunt aequales, etiam *quoad actus eidem potestati subiectos, saltem quo-*

(1) Vid. Tarquini, l. c.

ad *validitatem*; quod dici nequit de potestate iurisdictionis.

c) Nominatim circa sacramenta *Confirmationis* et *Ordinis* haec notanda sunt:

aa) Sacramentum Confirmationis *iure ordinario* et *in situ* a solo episcopo confertur. Hinc simplex sacerdos, non nisi *ex peculiari privilegio apostolico* potest confirmare; idque *dependenter* ab episcopo, hoc est chrismate ab episcopo benedicto (1).

bb) Potestas vero ordines conferendi, episcopis competit non solum *iure proprio* sed *exclusivo*, saltem si de ordinibus hierarchicis et sacris sermo sit (2). Imo, omnibus inspectis, in hoc potissimum constituunt patres discrimen essentialie inter episcopos et presbyteros.

d) Denique ad potestatem ordinis episcopalem quaedam alia referuntur, tum ratione *negativa*, quatenus scilicet non pertinent ad potestatem iurisdictionis, tum quia aliquam praeseferunt cum potestate ordinis analogiam. Huc pertinent consecratio altarium et ecclesiarum, sanctorum oleorum, calicum, patenarum benedictio: itemque benedictio abbatum et abbatissarum, regis ac reginae; benedictio maior seu solemnis (3); sacrarum virginum velatio, ac generatim ea quae in *pontificalibus* peraguntur. Quaedam tamen ex his etiam presbyteris *extraordinarie* conceduntur, ut ex. gr. benedictio sacerdotalium indumentorum: imo si velimus recte loqui,

(1) Utrum et confectio Chrismatis possit a Summo Pontifice simplici presbytero permitti, non una est DD. sententia ut videre est apud Schmalzgrueber (ad Tit. XV. lib. I. Decret. n. 5), qui negantem tenet sententiam. At affirmantem tenet Ben. XIV. (De Syn. lib. VII. c. 8. nn. 1. 2.), qui profert etiam exempla, licet id perraro fieri fateatur. Utrum vero id concedi possit ab episcopo, v. apud eudem l. c. nn. 3 seqq.

(2) Huc pertinet controversia de facultate concessa quibusdam abbatis regularibus conferendi suis subditis ordines subdiaconatus et diaconatus. Cum enim monumenta, quae proferuntur, decretoria non sint, rem non evineunt. Cf. Phillips, I. E. § 38. Phil. De Angelis, (Prael. I. C. ad tit. XI. lib. I. Decret. Tom. 1, par. 1. pag. 199. v. *Solet pariter*) allegans Giraldi, videtur id affirmare. At neque quod ibi dicitur, decreto-rium est.

(3) Ea est quae inter divina officia *pontificaliter* datur.

ex his nihil est quod Pontifex per se presbytero concedere non possit.

Potestas episcopalis ordinis acquiritur *consecratione*, hoc est manuum impositione et unctione sancti chrismatis; nostrum tamen hic non est controversiam aggredi, utrum et quatenus unctione haec ad essentiam pertineat episcopalis consecrationis (1). Ritus habetur in Pontificali romano. Post consecrationem episcopus, qui prius dicebatur *electus*, simpliciter *episcopus* appellatur.

Consecratio debet suscipi ab electo intra tres menses; quod ni fiat, ad fructuum perceptorum restitutionem teneatur; et si intra totidem menses id facere neglexerit, ecclesia ipso iure privatur. (*Concil. Trident. sess. XXIII. c. 2 de Ref.*).

Effectus consecrationis sunt:

a) *consummatio spiritualis coniugii* electi cum sua Ecclesia: *Cap. fin. de Transl.*

b) Vacatio ipso iure omnium beneficiorum quae prius obtinebat (2).

Dies quibus consecratio episcopi fieri debet sunt dominici vel natalitii apostolorum, vel alii festi de praecepto. Regulariter vero ea fit a tribus episcopis, quorum unus dicitur *consecrator* duo alii *assistantes*. Hac appellatione diversa plane exhibetur relatio, et quasi innui videtur, *ex essentia* requiri *ad validitatem actus*, unum episcopum consecratorem, quod etiam hac aetate ex speciali Pontificis sanctione aliquoties factum constat (3).

Denique circa ius consecrandi animadvertisendum est, in praesenti disciplina consecrationem fieri *ex mandato apostolico*, quo sive *in curia* sive *extra curiam* consecrator designatur. In antiquiori disciplina strictior vigebat lex, et hoc etiam iure sive metropolitae sive patriarchae in suis ditionibus potiebantur (4).

(1) Cf. Schmalzgr., ad tit. XV. lib. I. Decr. n. 7.

(2) Hoe non habet locum in episcopis titularibus seu *in partibus nuncupatis*.

(3) Recentiora haec exempla V. apud Craisson (Man. I. C. n. 1735).

(4) Devoti, Instit. can. lib. I. tit. 4. sect. I. § 3.